

РОЛЬ МВФ У ВИХОДІ З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Виявлено роль міжнародного валютного фонду у виході з фінансової кризи. Розглянуто питання взаємодії України та МВФ.

Определена роль международного валютного фонда в выходе из финансового кризиса. Рассмотрены вопросы взаимодействия Украины и МВФ.

This paper defines the contribution of International Monetary Fond to surmounting the crisis. The paper also analyses the matters of interaction between Ukraine and IMF.

економічна криза, МВФ, економічна політика, планування

Учасники Всесвітнього економічного форуму, що відбувся 28.01–01.02.09 у Давосі, розійшлися у поглядах щодо ролі таких фінансових інституцій, як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк (СБ).

Британський прем'єр-міністр Гордон Браун вважає повноваження цих організацій застарілими та пропонує переглянути їх у бік розширення. Але це можна зробити, тільки якщо Бразилія, Росія, Індія та Китай матимуть змогу впливати на діяльність МВФ та СБ: вони та країни Перської затоки можуть здійснити грошові вливання, яких дуже потребують ці інститути.

Проте федеральний канцлер Німеччини Ангела Меркель пропонує замість МВФ та СБ створити Міжнародну економічну раду ООН з такими ж великими повноваженнями, як у Ради безпеки ООН. Тобто обидва проекти передбачають обмеження головуючої ролі США у світовій фінансовій системі. МВФ та СБ, досі контрольовані лише США, мають потрапити або у спільне управління, або будуть замінені інститутом ООН, в якому ніхто не матиме монопольного контролю.

Джозеф Стігліц (американський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки 2001 р. за дослідження «ринків з асиметричною інформацією», тобто ринків, на яких одні учасники володіють більшим обсягом інформації, ніж інші) попередив, що кредити, надані Ісландії, Пакистану та Україні, можуть послабити економіки та ускладнити повернення грошей; МВФ повторює свою невдалу політику 1998 р.: відсоткові ставки надто високі, монетарна політика не призведе до економічного зростання. Тільки тепер жертвою стане Україна, а не Тайвань, Малайзія та Індонезія. Але якщо МВФ реорганізувати, то, можливо, його політика стане більш зваженою та збалансованою [1].

Джозеф Стігліц та Джордж Сорос розкритикували плани президента США Б. Обама щодо створення так званого «поганого банку», який би викупив проблемні активи фінансових установ, а також плани щодо зниження податкового тиску. (У документі під назвою «Закон про оздоровлення національної економіки та реінвестування до неї» передбачено \$500 млрд на розвиток національної інфраструктури, підтримку освітніх та соціальних програм, а також зниження податків для громадян та бізнесу на суму \$287 млрд). Вони вважають, що це не призведе до збільшення споживання. Замість цього вони радять допомогти іпотечним позичальникам та підтримати систему соціального забезпечення. Джордж Сорос (американський фінансист, інвестор та філантроп, прибічник те-

орії відкритого суспільства та противник «ринкового фундаменталізму») запропонував Б. Обамі боротися з кризою шляхом інтенсивного збільшення грошової маси для розширення кредитного ринку, оскільки американські споживачі вже не в змозі рухати світову економіку. А зменшити вплив кризи може розвиток енергозберігаючих технологій та альтернативних енергоносіїв.

Щодо ролі МВФ у світовій економіці існують протилежні думки.

Іноді МВФ представляють як посібника в задоволенні інтересів світового капіталу й особливо Сполучених Штатів. Ці інтереси, можливо, полягають в ослабленні колишнього СРСР за рахунок руйнування його промисловості й наукомістких технологій.

Реальне питання полягає в тому, чи існують альтернативні рецепти економічної політики, що дозволяють стабільно домагатися кращого результату в кризових умовах.

Формулюючи свої вимоги у співпраці з Україною, МВФ, можливо, мав приділяти більше уваги розв'язанню глибоких структурних проблем, приміром, виявляти більше обачність при виділенні коштів у зв'язку з наявністю глибоко вкорінених проблем у сфері державного й корпоративного керівництва.

Економісти МВФ взяли на озброєння монетарну політику і стали застосовувати її на всі випадки, навіть коли ситуація в розвинутих країнах змінилася й економісти почали переходити до використання більш зваженої економічної політики, яка була синтезом ідей кейнсіанців та монетаристів [2].

Політика жорсткої економії та скорочення витрат призвела в країнах, що розвиваються, зі слабо організованим ринком до таких наслідків:

1. Різне зниження інфляції було досягнуто за рахунок не менш різкого скорочення внутрішнього ринку і зниження рівня середньої реальної заробітної плати. Якщо судити за показниками ВВП на душу населення, то економіки слаборозвинутих країн, які отримують допомогу від МВФ, фактично були мертві, тому низький рівень інфляції, скоріше, пояснювався тим, що «мертві не ворухнуться».

2. Політика МВФ, заохочуючи імпорт продукції з розвинутих країн, призвела до істотних перекосів у структурі багатьох національних економік і викликала зростання торгового дефіциту найбільш розвинутих країн. Кредитування торгових дефіцитів стало причиною економічних катастроф, у тому числі й кризи 1998 р.

Тому навіть американські конгресмени почали виступати проти додаткового фінансування Фонду, відзначаючи, що допомога МВФ слаборозвинутим країнам ішла в основному на виплату відсотків із зовнішнього боргу, зарплату і відрядження чиновникам і утримання апарату урядів цих країн. Іншими словами, МВФ будував боргову піраміду.

3. Політика МВФ мимоволі сприяла зростанню технологічної залежності навіть тієї групи країн, що належали до середньорозвинутих, як, наприклад, країни Латинської Америки. МВФ створював умови, які стимулюють експорт за будь-яку ціну для забезпечення покриття обслуговування кредитів та імпортозаміщення. Скорочення частки продукції з високою доданою вартістю призводило до ще більшої залежності цих країн від політики високотехнологічних держав.

4. Експорт продукції з низькою доданою вартістю дозволяв зазначеним країнам зберігати конкуренцію за умов майже повної відсутності охорони природного середовища і за рахунок різкого зниження частки оплати праці в її вартості. Тобто включення країн, що розвиваються, до світової економіки відбувалося за рахунок тих секторів, які не вигідно розвивати в передових країнах через жорсткі вимоги до екології і високу вартість робочої сили, при цьому зазначені сектори не потребують високого освітнього рівня. Це особливо яскраво проявилось в Африці [1; 2].

Особливим випадком є Росія. Використавши кредити МВФ фактично для утвердження своїх промислових груп на світовому ринку, вона проігнорувала рекомендації МВФ і, зрештою, оголосила дефолт, а зараз веде незалежну економічну політику.

Ті країни, в яких вистачило розуму розвиватися самим і аналізувати світовий досвід, проводити політику дозованої (стратегічної) лібералізації, досягли успіху й увійшли до панського світу на рівних, як наприклад, Японія, а за нею «дракони» Південної Азії. Причому вони спиралися на розвиток приватного підприємництва, економічну свободу, високі технології та виробництво продукції з високою часткою доданої вартості.

Слід зауважити, що загалом вимоги МВФ видаються розумними й доцільними: 1) він вчив елементарним вимогам відповідності світовій економіці; 2) вчив зберігати зовнішньоторговельний баланс; 3) звертав увагу на необхідність реструктуризації чи банкрутства неефективних підприємств чи банків (як, наприклад, банк «Україна»); 4) вказував на небезпеку кредитування за низької ліквідності банків (наприклад, залучення Ощадбанку до кредитування енергоринку); 5) вимагав елементарної дисципліни в бюджетних організаціях; 6) вимагав проведення адміністративної реформи, прозорості й дерегуляції.

Україна має право висувати претензії безвідповідальній політиці МВФ і запропонувати йому реструктуризацію боргів. Хоча, безсумнівно, це можливо лише за умови розробки відповідної економічної політики і нової економічної стратегії виходу країни з глибокої кризи. Це почали розуміти і найбільш розсудливі західні економісти і політики, насамперед у США. Але якщо ми самі не почнемо глибокі структурні реформи, а обмежимося численними, радянськими за суттю, програмами і посланнями, то Україна безповоротно виявиться за межами глобальної економіки. І тоді вже жодні західні фахівці і фонди нам не зможуть допомогти.

Список використаної літератури

1. МВФ и Всемирный банк – сходство и различия // Бизнес и банки. – № 24. – 2007, июнь. – С.7–12.
2. Красавина Л.Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Л.Н. Красавина. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 452 с.

Надійшло до редакції 12.02.09.